

Votre Programme Matmidim – Chiour ALEPH
Parashat Bo – du 17 au 21 janvier 2021

ט"ו

Matmidim
Programme d'étude Mondial

Sujet de la semaine :

Ikar Vétafel

Cette semaine, le sujet d'étude porte sur **Ikar Vétafel**, c'est-à-dire la Brah'a à faire lorsqu'il y a plusieurs aliments consommés et que l'un est le principal et l'autre est secondaire et ne vient qu'en accompagnement.

Par exemple lorsque l'on mange un aliment pour couvrir le côté amer d'un autre, ou une amende enrobée de sucre, ou une salade composée etc...

Les dinim concernant les plats qui comprennent des Mezonot feront l'objet d'une Souguia à part.

Après avoir étudié les Guemarot et Richonim qui présentent la source de ce Din, nous verrons la Mah'loket entre le Hazon Ich et le Rav Moshe Feinstein sur le fondement de Ikar Vétafel, puis nous énumérons quelques Dinim qui découlent de cette Halaha.

Attention les Dinim apportés ne sont qu'une invitation à la réflexion et non pas des décisions rabbiniques de notre part.

Bon Limoud sur Matmidim !

Tephila avant le Limoud

הי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שלא יארע דבר תקלה על ידי, ולא אכשל בדבר הלכה, וישמחו בי חברי, שלא אמר על טמא טהור ולא על טהור טמא, ולא על מתר אסור ולא על אסור מתר, ולא יפשו חברי בדבר הלכה ואשמת בהם. כי יי' יתן חכמה מפיו דעת ורחבונה. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך

Tephila après le Limoud

מודה אני לפניך יי' אלהינו ואלהי אבותינו, ששמת חלקי מיושבי בית המדרש. ולא שמת חלקי מיושבי קרנות. שאני משכים והם משכימים. אני משכים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים. אני עמל והם עמלים. אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אני רץ והם רצים. אני רץ לחיי העולם הבא, והם רצים לבאר שחת. שנאמר ואתה אלהים תורדם לבאר שחת. אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, ואני אבטח בך

Programme du Dimanche

1. Les sources du Din de Ikar Vétafel

Etudier cette première Guemarra avec la définition apportée par Rachi

Pouvez-vous prouver de cette Guemarra que le Din de Ikar Vetafel acquitte la Braha du tafel même lorsque celle du Ikar est incompatible avec celle du Tafel (par exemple Boré Péri Haets pour fruit de la terre) ?

מא. כיצד מברכין פרק שישי ברכות

רש"י

היו לפניו צנן וזית מברך על הצנן ופותר את הזית הב"ע כשהצנן עיקר אי הכי אימא

לא: שהיה צנן עיקר. שצננו התחיל האכילה ולא אכל זית אלא להפיג חורפו של צנן דהוה ליה זית טפל ותנן (לקמן דף מד.) כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופותר את הטפלה: מברך על זה כו'. וכאן לא

Etudier la Guemarra suivante. Définir le statut particulier du vin. Peut-on donner le même statut au pain ? Comparer avec ce que Rachi explique sur le pain.

מא: כיצד מברכין פרק שישי ברכות

רש"י

משקים אמר רב פפא יהלכתא דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה אין טעונים ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם ושלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה טעונים ברכה לפנייהם ואין טעונים ברכה לאחריהם לאחר הסעודה טעונים ברכה בין לפנייהם בין לאחריהם שאלו את בן זומא מפני מה אמרו דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה אינם טעונים ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם אמר להם הואיל ופת פותרתן אי הכי יין נמי נפטריה פת השאני יין דגורם ברכה לעצמו

צין לפנייהם צין לאחריהם: דברים הבאים מחמת הסעודה. ללפת צהן את הפת: אין טעונים ברכה. דהוה להו טפלה הלכך כל מידי צין מזון צין פירות שהציאו ללפתן אין צו ברכה לא לפניו ולא לאחריו: שלא מחמת הסעודה צהן הסעודה. כגון

דגורם ברכה לעצמו. צכמה מקומות הוא צא ומברכין עליו ואע"פ שלא היו צריכים לשתייתו: רב הונא אכל סליסר ריפסי. מפת הבאה

Les mots du jour à apprendre :

Essentiel, principal	עֶקֶר
Secondaire	טָפֵל
Ici de quoi il s'agit	הב"ע = הָאָהָא בְּמַאי עֶסְקִינָן

Programme du Lundi

Définir la question de la Guemarra suivante

Pourquoi Rachi a besoin de dire que les Perot Guenossar ont plus de valeur que le pain ?

Ces questions seront répondues par le Tslah' rapporté plus loin.

Comment Tosfot expliquent-t-ils la Mishna ? Que comprenez-vous à travers leur question ? Le pain est-il Tafel au Maliah' ou aux fruits ? Quel Hidouch Din ont-ils dit ? Sera-t-il nécessaire de faire une Brah'a Ah'arona sur le pain si la quantité du Maliah' était minime et que les fruits représentaient plus qu'un Cazait ? (sans chercher la Halaha finale, juste définir les conséquences des dire de Tosfot)

מ.ד. כיצד מברכין פרק שישי ברכות

מתני' מליח. כל דבר מלוח: גמ' פירות גנוסה. פירות באוכלי פירות גנוסה שנו. שהמליח עיקר שהוא צא להשיב הלצ ארץ ים כנרת חסובים מן הפת: זיוגא. משמע מידי דבר אכילה: שנחלש מפני מתיקות הפירות והפת שלאחריו טפל מווגא. דבר הסועד: דשריק דודבא מאפוסיה. שהצוב מחליק ממחו. ואינו צא אלא בשביל המליח וא"ת פירות היו עיקר ומליח טפל ולכריך מתוך זהל פנים צערו מחליק: עד דמריד. דעתו מטרפת: על הפירות ולפטר כולהו וי"ל דמירי שלא אכל הפירות צאותו מעמד צאלושי אוכלוסי בני אדם: ספלי טריס. ספליס מלאים חתיכות דג חתוך שקורים טוני"א: לקוללי סאניס. למאכל פועלים שקולניס תאניס והיו מרובים עד שכל אלו כריכין להם למאכל: כריכות. קוביא"ש צלע"ז: משלש כריכות צחדש. ג' פעמים צחדש מורידים ממנו כן: שמניס זוגוס אחיס. שניס שניס אחיס הין כולם וכן נשומיהס:

מתני' א הביאו לפניו מליח (א) תחלה ופת עמו מברך על המליח ופותר את הפת שהפת טפלה לו (ב) וזה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופותר את הטפלה: גמ' ומי איכא מידי דהוי מליח עיקר ופת טפלה אמר רב אחא בריה דרב עורא אמר רב אשי באוכלי פירות גנוסה שנו (ג) אמר רבה בר בר חנה כי הוה אזלינן

א"י צשעה שאכל פירות גנוסה לא היה שם עדיין מליח ופת דלא היה יודע שיחלש לצו מחמת המתיקות: מברך על המליח. ואף על גב דאשמעינן דפת פותר את הפרפת איטריך לאשמעינן דפעמים דפת טפל: רבי עקיבא אומר אפי' אבא שאך והוא מווגו בו. ולא דמי להיא דלעיל (דף ז'.) דר"ג נתן רשות לר"ע לכרך וכו'

Les mots du jour à apprendre :

Atténuer	לְהַפִּיג
Pour	בְּשָׂבִיל
A cause de, pour	מְחַמֵּת

Programme du Mardi

Répondre aux questions précédentes grâce au Tslah' suivant

צ"ח מסכת ברכות דף מד עמוד א

ומי איכא מידי וכו'. לכאורה קשה מה זו תמיה מי איכא מידי, והלא מי שאינו רעב ללחם משכחת הרבה מינים שיהיו אצלו עיקר יותר מן הפת, ועיין במג"א סימן ר"ב ס"ק ח' מה שכתב בשם הב"ח לענין שמן זית ופת, ובסי' רי"ב ס"ק ב' מה שכתב בשם השל"ה באוכל פת למתק השתיה. והנלע"ד דקושיית הגמרא היא ממה שאמרו לעיל דף מ"א ע"ב אי הכי יין נמי נפטריה פת שאני יין דגורם ברכה לעצמו, וא"כ חזינן אף שהיין הוא טפל להפת אפ"ה הואיל וקובע ברכה לעצמו להכי חשיבתו גורם שאין הפת יכול לפטרו, וא"כ פת דג"כ קובע ברכה לעצמו שהרי מקדשין על הפת, ומי איכא שיוחשב עיקר כל כך עד שיהיה חשוב יותר מהפת שיוכל לפטור הפת אף על פי שגורם ברכה לעצמו, וכבר כתבתי מזה בחידושינו לעיל דף מ"א ע"ב [ד"ה עוד יש לנו נייחא]. ועל זה משני באוכלי פירות גנוסר. ועיין ברש"י [ד"ה פירות גנוסר] שכתב שהפירות חשובים מן הפת. וכוונתו בזה, דאף שהפת אין כחו אפילו בהיותו עיקר, דהיינו בשעת הסעודה שהוא עיקר, אפ"ה אינו פוטר דבר שגורם ברכה לעצמו דהיינו יין, אפ"ה פירות גינוסר אלים חשיבותיהו יותר מן הפת לפטור אפילו דבר שגורם ברכה לעצמו. וכוונת רש"י בזה אפשר שסובר כפירושו של תלמידי רבינו יונה [ל"ב ע"א מדפי הרי"ף ד"ה הביאן] דמליח דמתניתין היינו פירות גינוסר גופייהו שאי אפשר לאכלם מרוב מתיקתן אלא כשמפזר עליהם מלח הרבה, ולפירות קורא מליח. ובזה ג"כ נדחה קושיית התוס' בד"ה באוכלי פירות גינוסר וכו', שהקשו דא"כ יברך על הפירות וכו'. ולפי פירושו של תלמידי רבינו יונה האמת כן הוא שהמליח היינו הפירות. ויפה כתב רש"י שהפירות חשובים יותר מן הפת

או אפשר שגם רש"י מפרש כפירוש התוס' דהמליח אוכל אחר הפירות, ומ"מ כיון שעיקר אכילתו הוא מחמת פירות גינוסר אף שאין ברכת הפירות פטרתן מטעם שכתבו התוס', מ"מ כבר הועיל חשיבות הפירות שחשובים יותר מן הפת, ובטל מעלת גורם ברכה לעצמו של הפת נגד חשיבות הפירות, וכיון שבטלה מעלה זו ממילא נפטר בברכת המליח שהוא עיקר והפת טפילה לו

Les mots du jour à apprendre :

Faible	חלש
Entraîne	גורם
Pain	פת

Programme du Mercredi

2. H'akira des Ah'aronim

Expliquer comment les Aharonim ont défini le Din de Ikar et Tafel et énumérer leurs preuves.

חזון איש סי' כז אות ט'

(ט) מ"ד אי חוד"ה צאכל כו' אי"ג צשעה שאכל כו' לא היה, וכ"ה
 צשו"ע ס"ס קע"ז, מצואר מזה דהא דעיקר פוער את
 העפל, אין פירושו דעפל אי"ל ברכה, דנטל חיוב ברכה ממנו כיון
 שהוא רק עפל אלא פירושו שהעפל אי"ל ברכה דידו, אלא שאר"ך
 עתה ברכת העיקר, והוי עתה העיקר והעפל ברכותיהן שוות, וברכה
 העיקר הוא גם ברכת העפל, והלכך כשלא היה העפל צשעה ברכה
 ולא היה דעתו עליו לא מפטר.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן מב

והנה בדבר אכל מליח פחות מכזית ופת אחר זה לטפל כזית אם יברך אחריו בהמ"ז או רק בנ"ר, ולא ביארת טעם הספק, אבל הוא משום דנהי שהפת טפל שיש לו ליפטר גם בברכה אחרונה דהמליח העיקר כמפורש בלשון המחבר ריש סימן רי"ב, דאף שלא מפורש זה ברמב"ם וברא"ש, וראיית ב"י מדברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה שאר"פ בברכות מ"א ע"ב דאינם טעונים ברכה גם לאחריהם, וראיית הד"מ מס"ס ר"ח דהוא ממה שייין פוטר כל מיני משקין גם מברכה דלאחריה לכאורה יש לעיין טובא בהו, מ"מ ודאי הלכתא כן מאחר דבין המחבר בין הרמ"א סוברין כן והב"י העיד שכן סוגיין דעלמא, אפשר שהוא רק כשאיכא חיוב ברכה לאחריה גם מצד העיקר, אבל כיון דלא אכל כזית מהעיקר וא"צ מצד העיקר לברכה אחריה שנמצא שלא יהיה מצד דין דמברך על העיקר ופוטר את הטפלה שום ברכה כלל, אולי ליכא בכלל זה מאחר שנאמר בהכלל לשון ופוטר את הטפלה שלשון זה משמע דגם על הטפלה איכא חיוב ברכה רק שנפטר בברכה דברך על העיקר, דהא לא נאמר מברך על העיקר וא"צ לברך על הטפל דהי' משמע דעל הטפל א"צ לברך כלל, שלכן כיון שכל העיקר א"צ לברך אחריו משום שהוא פחות משיעור צריך לברך על הטפל שאכל ממנו כשיעור הברכה שלו דכיון שהוא פת הוא בהמ"ז. ומה שכתבת להצד שלא יברך בהמ"ז דעכ"פ יברך בנ"ר הוא סברא בעלמא דשייך הטפל עכ"פ להצטרף להעיקר להשיעור.

לע"ד מסתבר שאין לברך בהמ"ז, דהא ברכת בני"ר בפת לענין עצם חיוב ברכה דלאחריה הוא כלא בירך כלל דהא בפת מחוייב מדאורייתא בבהמ"ז שהוא דוקא הג' ברכות ועל המליח הא ליכא שום ברכה מדאורייתא, ונמצא שהוא כנבטל הטפל גם לענין שלא יברך כלום דהדרבנן לגבי הדאורייתא הוא כלא בירך החיוב דאורייתא, ואף שמדאורייתא אינו חייב אלא בכדי שביעה מ"מ הא כעין דאורייתא תיקון ואין זה מענין תקנת חכמים ברכת בני"ר לפירות ולכל דבר, שלכן כמו שנפטר פת מבהמ"ז כשאוכל כשיעור מהמליח בברכת בני"ר כמו כן נבטל לחצי שיעור שלא יצטרך לברך בהמ"ז על הפת, אבל בני"ר צריך לברך משום דמצורף לשיעור המליח עכ"פ לברך בני"ר. והנני ידידו מוקירו מאד ומכבדו, משה פיינשטיין

Les mots du jour à apprendre :

Pour lui-même	לְעַצְמוֹ
Pour accompagner (un aliment)	לְלַפֵּת
Toute chose	כָּל מִיּוֹדֵי

Programme du Jeudi

3. Quelques Dinim qui ressortent de Ikar Vétafel

a) Manger le Tafel avant le Ikar

בית יוסף אורח חיים סימן ריב

כתוב **בתרומת הדשן** (סי' לא) על הרוצה לשתות יין וקשה לו לשתות אליבא ריקנא ומביאין לו מאכל שהוא ממתיק השתייה דאף על גב דלכאורה אין צריך לברך על המאכל מאחר שהוא טפלה ליין כההיא דצנון וזית יש לחלק ביניהם דהתם העיקר נאכל קודם ומברך עליו ובזה נפטר הטפל אבל בנדון דידן הטפל נאכל קודם ואיך יתכן שיפטרנו העיקר אחר כך בברכתו למפרע וכבר היה נהנה בלא ברכה. אמנם מצאתי הועתק כזה מתשובת **אור זרוע** (שו"ת מהר"ח או"ז סי' לח) אותם שאוכלים גרעיני גודגדניות כדי למתק השתייה אינו מברך עליהם בורא פרי העץ כמו שמברכין על כל גרעיני פירות האילן אלא מברך עליהם שהכל הואיל והן באין רק למתק השתייה. מהכא משמע דבנדון דידן נמי מברך על המאכל שהכל אפילו אם ברכתו בענין אחר אבל אינו פטור לגמרי מחמת ברכת השתייה שהוא עיקר וצריך לחלק בין ההיא דצנון וזית כמו שחילקתי עכ"ל. ונראה לי דלפי מה שכתב רבינו בסוף סימן ר"י (קפז:) בשם הרא"ש דבשביל חסרון השיעור לא שייך בו ברכה אחרת הכא נמי בשביל שבא למתק השתייה לא תשתנה ברכתו

דרכי משה הקצר אורח חיים סימן ריב

(ב) ואני תמה על דבריו אלו כי למה לא תשתנה ברכתנו מאחר שהוא טפל לדבר אחר ואין עיקר ההנאה מאותו דבר שיברך עליו כברכתו הראויה לו אלא שצריך לברך שלא יהנה מן העולם בלא ברכה וכשמברך עליו שהכל הרי בירך אבל פחות מכשיעור שהוא נהנה מהפרי או מהדבר שאוכל ראוי לברך עליו כברכתו ולכן אין לסור מדברי אור זרוע ותרומת הדשן

b) Aliments mélangés

Voir le Choulhan Aroukh rapporté plus loin 'א' ו'ק"א et le Mishna Broura 'א' ו'ק"א (Biour Halaha optionnel)

ערוך השולחן אורח חיים סימן ריב סעיף ב

ואין לשאול לפ"ז אצלינו שמבשלין תבשילין עם בשר ואנו מברכין על התבשיל הברכה המיוחדת לו ועל הבשר שהכל ליהוי חד מיניהו עיקר והשני טפל דאין זו שאלה דבטפילה המעורבת לא שייך עיקר וטפל אלא כשאוכלם ביחד כמו כשמבשלים גרויפ"ן עם קטניות או עם תפוחי אדמה **שלוקחין בכף אחת זה וזה ואז אפילו אם אינו נלקח בכף רק מין אחד ג"כ הוי טפל** אבל הבשר אוכלין בפ"ע או קודם התבשיל או אח"כ אין זה עיקר וטפל וה"ה אם ליקט התפוחי אדמה מתוך התבשיל ואוכלן בפ"ע מברך עליהם ב"פ האדמה אם התבשיל ברכתו מזונות או שהכל וכן להיפך בבשר כשחתכן לחתיכות קטנות ואוכלן ביחד עם התבשיל נעשים בטילים וטפלים להתבשיל וכיוצא בזה בכל הדברים ופשוט הוא דכל זה מיירי כשאוכל תבשיל ובשר שלא בתוך הסעודה דאלו אוכלם בתוך הסעודה כולם טפילים להלחם וברכת המוציא פוטרתן כדין דברים הבאים בתוך הסעודה שהפת פוטרתן כמ"ש בס' קע"ז ע"ש וכן עיסה ממולאת בפירות או בבצים או בגבינה כמו מיני טיגון שלנו הוה העיסה עיקר וא"צ ברכה על המילוי אפילו אוכל המילוי מעט בפ"ע אך אם נוטל המילוי מהם ואוכלם ואינו אוכל העיקר עתה כלל פשיטא שמברך על הטפל הברכה הראויה לה מפני שכעת איננה טפל אלא עיקר וכה"ג בכל עיקר וטפל המעורבת

Les mots du jour à apprendre :

Et est-ce qu'il y a ?	וְמִי אֵיכָא
Ils ont enseigné	שָׁנוּ
Important	חֵשוב

Bon Limoud sur Matmidim